

Rekomendacje Komisji ds. Kształcenia dotyczące przygotowywania wniosku o utworzenie studiów

Poniższy dokument to już drugi tego typu zapis, stanowiący efekt wieloletnich oraz wieloobszarowych doświadczeń komisji uniwersyteckiej właściwej do spraw kształcenia w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Jego treść jest implikacją zaobserwowanych błędów, najczęściej popełnianych w procesie tworzenia projektów kształcenia dla nowo uruchamianych kierunków studiów oraz wykorzystania dobrych wzorców stosowanych w naszej uczelni i poza nią, właściwych praktyk płynących z wizytacji i wskazań Polskiej Komisji Akredytacyjnej, jak również innych zespołów audytujących wydziały.

Cel rekomendacji: ograniczenie nieprawidłowości w sporządzaniu dokumentacji, przyspieszenie prac nad wnioskiem na etapie jego opiniowania oraz podniesienie jakości procesu dydaktycznego w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Dokument stanowi również instruktaż dla osób odpowiedzialnych za modernizację istniejących programów studiów, szczególnie w zakresie właściwego opisu efektów uczenia się i sposobów ich weryfikacji oraz metod kształcenia.

1. Odpowiedzialność prawna

Wniosek oraz dokumentacja dydaktyczna powinna być sporządzana zgodnie z obowiązującymi w Polsce aktami prawnymi odnoszącymi do szkolnictwa wyższego oraz aktualnymi aktami normatywnymi o charakterze wewnętrznym w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu.

2. Filar wsparcia dla właściwego projektowania procesu kształcenia

Na rzecz wsparcia Wydziałów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu w obszarze przygotowywania wniosku o utworzenie studiów, w tym właściwego definiowania efektów uczenia się, sporządzania programu studiów i sylabusów, opisu zasad rekrutacji oraz zestawiania kompetencji i doświadczeń nauczycieli akademickich – Komisja ds. Kształcenia przeprowadza profesjonalne warsztaty przedstawiające zasady oraz strategię w sporządzaniu dokumentacji dla wskazanych celów. Dane warsztaty są dedykowane dla autorów wniosku o utworzenie studiów oraz dla osób odpowiedzialnych za modernizację istniejących programów studiów i odbywają się jeden raz w ciągu roku akademickiego, na początku semestru letniego*.

**Wyjątek stanowi rok akademicki 2025/2026 – warsztaty odbędą się na początku września 2025 roku.*

3. Skład osobowy Przedstawicieli Wydziału UMK biorący w posiedzeniu Komisji ds. Kształcenia

Podczas spotkania opiniującego wniosek o utworzenie studiów w gronie Członków Wydziału, z którego została przedłożona dokumentacja: obowiązkowo udział bierze Przedstawiciel Władz Dziekańskich oraz współautorzy/współtwórcy projektu dydaktycznego dla danego kierunku.

4. Poprawność formalna przedłożonego wniosku

Wniosek o utworzenie studiów powinien być przygotowany w formie umożliwiającej łatwe jego przeszukiwanie (zapis pliku w formacie pdf) – z wyjątkiem dokumentów wymagających pieczętek i podpisów (tu skany dokumentów). Strony powinny być ponumerowane przez wnioskodawców i dokument powinien zawierać spis treści. Informacje o nauczycielach akademickich powinny być ułożone alfabetycznie. Sylabusy powinny stanowić osobny załącznik i powinny być ułożone według kolejności wynikającej z planu studiów (według kolejności realizacji przedmiotów w cyklu kształcenia). Karta oceny formalnej wniosku o utworzenie studiów powinna stanowić osobny dokument.

5. WNIOSEK O UTWORZENIE STUDIÓW – rekomendacje

- a) Wniosek o utworzenie studiów powinien być zaopiniowany przez odpowiednie rady i zespoły, zgodnie z aktualnymi aktami normatywnymi o charakterze wewnętrznym w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu.
- b) Należy zachować umiar w przyporządkowywaniu kierunku studiów do wielu dyscyplin. Jest to uzasadnione wówczas, gdy wskazane dyscypliny mają istotny wkład w budowę kierunkowych efektów uczenia się.
- c) W przypadku tworzenia studiów prowadzonych wspólnie w języku polskim lub obcym z inną uczelnią niezbędne jest przedłożenie umowy lub jej projektu określającej warunki wspólnego prowadzenia studiów.
- d) Należy wskazać potrzeby otoczenia społeczno-gospodarczego, które mogą zostać zaspokojone poprzez utworzenie studiów, jak również wyniki analiz i badań, jakie w tym zakresie zostały przeprowadzone.
- e) Należy wskazać właściwą argumentację w zakresie uruchomienia kierunku w oparciu o dane z opinii interesariuszy zewnętrznych (Wydział musi przedstawić udokumentowane opinie interesariuszy zewnętrznych) oraz dodatkowe dane, jednocześnie podając konkretne źródła pozyskiwania informacji o potrzebach społeczno-gospodarczych (na przykład raporty ze spotkań wydziałowej komisji lub rady pracodawców, dodatkowo

dane statystyczne z raportów ogólnodostępnych, na przykład Urzędy Pracy, raporty NIK i tym podobne).

- f) Należy dokładnie opisać rolę interesariuszy zewnętrznych w projektowaniu procesu kształcenia dla danego kierunku (na przykład współudział w definiowaniu efektów uczenia się, tworzeniu programu studiów, określaniu metod kształcenia i tym podobne).
- g) Konieczne jest umieszczenie informacji wynikającej z ewaluacji absolwentów oraz z dokładnej diagnozy opinii interesariuszy wewnętrznych, czyli wskazań i sugestii studentów Wydziału.
- h) Należy wskazać, czy podobne studia są prowadzone w regionie lub w Polsce (zasięg należy powiększyć w przypadku studiów międzynarodowych) – dokładnie określić aspekty różnic i konkurencyjności dla danej oferty dydaktycznej.
- i) Należy dokładnie oszacować koszty utworzenia studiów, jak wzrost kosztów ze względu na nowe etaty, godziny nadwymiarowe (należy wskazać wpływ wzrostu liczby studentów na wskaźnik dostępności dydaktycznej) oraz wzrost kosztów ze względu na zakup dodatkowych środków dydaktycznych i ewentualne poszerzenie infrastruktury niezbędnej do prowadzenia kształcenia, czy też zasobów bibliotecznych.
- j) W przypadku studiów o profilu ogólnoakademickim należy wykazać, że program studiów uwzględnia udział studentów w zajęciach przygotowujących do prowadzenia działalności naukowej lub udział w tej działalności (dla przedmiotów wskazanych w programie studiów, w zakresie: „szczegółowe wskaźniki punktacji ECTS – liczba punktów ECTS, które student uzyskuje realizując zajęcia związane z prowadzoną w uczelni działalnością naukową w dyscyplinie lub dyscyplinach, do których przyporządkowany jest kierunek studiów” wskazać obszary tej działalności). W przypadku profilu praktycznego dla przedmiotów wskazanych w programie studiów, w zakresie: „szczegółowe wskaźniki punktacji ECTS – liczba punktów ECTS, które student uzyskuje realizując zajęcia kształtujące umiejętności praktyczne” należy wskazać obszary tej działalności oraz przedstawić dokładny opis zaprojektowanych praktyk.
- k) Jeśli program studiów uwzględnia praktyki, należy zapewnić miejsca praktyk dla studentów poprzez odpowiednie porozumienia z pracodawcami (nie wyklucza to indywidualnego znajdowania miejsc praktyk przez studentów).
- l) Ponieważ pewne ważne informacje powtarzają się w różnych miejscach wniosku, należy zadbać o staranność przygotowania dokumentacji i spójność różnych części ze sobą (na przykład o taką samą liczbę punktów ECTS i godzin zajęć w opisie

programu studiów, w planie studiów oraz w sylabusach, o jednolitość zapisów dotyczących nazw przedmiotów, efektów uczenia się, metod i kryteriów oceny realizacji efektów uczenia się w opisie programu studiów i w sylabusach).

- m) Wniosek powinien dokładnie opisywać zgodność uruchamianego kierunku z misją i strategią uczelni oraz misją wydziału (kompatybilne z zapisem z programem studiów, jednakże program zawiera ogólny opis deklaracji i sposobu osiągnięcia celów zawartych w dokumentach Uniwersytetu i Wydziału, a wniosek dodatkowo uwzględnia wskazanie konkretnych zapisów – punktów strategii i misji).
- n) Wniosek powinien uwzględniać właściwy zapis o systemie weryfikacji efektów uczenia się, który jest wdrożony dla procesu kształcenia realizowanego przez Wydział.
- o) W przypadku konieczności rozbudowy infrastruktury niezbędnej do prowadzenia kształcenia dla nowego kierunku – należy dołączyć opis projektu nowej bazy dydaktycznej.
- p) Opis działań na rzecz doskonalenia programu studiów oraz zapewniania jakości kształcenia, oprócz informacji ogólnych o wydziałowym systemie jakościowym, przedstawiającym jedynie schematu struktur dla jego funkcjonowania, służącym wyłącznie identyfikowaniu procesów – powinien zawierać szczegółowy opis efektywności działania systemu, na przykład w obszarze realizacji celów uzyskania i spełnienia właściwych wymagań dla procesu dydaktycznego, czy też sposobów wdrażania systemów naprawczych.

6. EFEKTY UCZENIA SIĘ – rekomendacje

Najważniejsze wskazania dotyczące efektów uczenia się zawarte są w aktualnych aktach normatywnych o charakterze wewnętrznym w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Ponadto:

- a) Efekty uczenia się dla kierunku regulowanego są zgodne ze standardami kształcenia, zgodnie z aktami prawnymi obowiązującymi w Polsce.
- b) Efekty uczenia się dla kierunku powinny być tak sformułowane, by odpowiadały odpowiedniemu poziomowi Polskiej Ramy Kwalifikacji.
- c) Efekty uczenia się dla kierunku powinny dość zwięźle i precyzyjnie ukazywać specyfikę kierunku. Zaleca się, by ich szczegółowość nie była tak duża.
- d) Efekty uczenia się dla grup zajęć oraz efekty uczenia się dla poszczególnych zajęć nie mogą być kopią efektów kierunkowych (wyszczególnionych w sylabusach – efekty przedmiotowe), a jedynie ich uszczegółowieniem i składowymi, które są mierzalne.

7. PROGRAM I PLAN STUDIÓW – rekomendacje

- a) Liczba godzin zajęć na tworzonej kierunku powinna być zgodna z zarządzeniem Rektora w sprawie liczby godzin zajęć dydaktycznych na kierunkach studiów lub zgodna ze standardem, jeżeli jest to kierunek regulowany.
- b) Projekt programu studiów powinien być zaopiniowany przez odpowiednie rady i zespoły (na przykład samorząd studencki), zgodnie z aktualnymi aktami normatywnymi o charakterze wewnętrznym w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu.
- c) W przypadku tworzenia studiów prowadzonych w języku obcym – program i plan studiów oraz sylabusy powinny być przedłożone w tym języku.
- d) Do liczby punktów ECTS uzyskiwanych przez studenta podczas studiów należy wliczać punkty wszystkich zajęć do wyboru.
- e) Zajęcia do wyboru powinny wypełniać tyle procent wymaganych punktów ECTS, jaki wskazany jest w aktach prawnych obowiązujących w Polsce dotyczących szkolnictwa wyższego. Przez „zajęcia do wyboru” należy rozumieć zajęcia, których wybór zależy faktycznie od samego studenta. Może to stanowić nieograniczony wybór, jak na przykład zajęć ogólnouniwersyteckich lub zajęć na innym kierunku studiów. Innym rozwiązaniem jest wybór ograniczony, na przykład wybór specjalności, jeżeli studia oferują przynajmniej dwie specjalności, seminaRIA dyplomowe i pracownie, o ile zajęcia te rzeczywiście podlegają wyborowi oraz wybór między kilkoma przedmiotami wskazanymi w ofercie dydaktycznej.
- f) Obecność na zajęciach obowiązkowych, choć jest warunkiem zaliczenia zajęć, nie może być wykazywana jako metoda weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności czy kompetencji społecznych. Również nie powinna być nadużywana „aktywność”, jako metoda oceny osiągnięcia efektów uczenia się, gdyż trudne jest dla niej wyznaczenie ostatecznego kryterium (niski poziom mierzalności) oraz określenie stopnia zaangażowania w proces kształcenia (walidacja poprzez dany sposób może dotyczyć tylko wybranych studentów).
- g) Na studiach stacjonarnych należy zapewnić możliwość uzyskania przez studenta co najmniej 50% punktów ECTS, wymaganych do ukończenia studiów zgodnie z programem, w ramach zajęć prowadzonych z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia.

- h) Program studiów powinien stanowić czytelny dokument, bez zbędnych zapisów, szczególnie w obszarze form i metod kształcenia oraz sposobów weryfikacji i oceny efektów uczenia się osiągniętych przez studenta.
- i) Zawartość programu i planu studiów oraz sylabusów musi być spójna (wykazane efekty uczenia się w poszczególnych tabelach, liczba godzin zajęć, nakład pracy studenta, przyporządkowania efektów uczenia się do efektów wyższego rzędu, jak przedmiotowych do kierunkowych i do charakterystyk PRK, i tym podobne).

8. SYLABUSY – rekomendacje

- a) Sylabusy nie powinny zawierać zapisu dotyczącego konsultacji.
- b) Należy unikać nadmiernego rozrostu godzin pracy własnej studenta w stosunku do liczby godzin zajęć.
- c) Wszystkie efekty uczenia się opisane w sylabusie muszą podlegać weryfikacji. Dlatego powinny być: zrozumiałe, realne (osiągalne), istotne dla absolwenta, mierzalne, wyrażone „czasownikami” (przy definiowaniu efektów uczenia się dla zajęć (to jest w sylabusach) należy używać czasowników akcji, należy unikać niejednoznacznych czasowników takich jak: rozumie, wie, jest świadom, dla jednego efektu zaleca się stosować jeden czasownik oraz w danym efekcie zaleca się określać minimalny poziom wymagań). Ponadto należy wszystkim efektom przypisać odpowiednie metody weryfikacji i kryteria, pozwalające ocenić próg osiągnięcia danego efektu i stopień realizacji tego efektu. Kryteria oceny mogą być podane w formie punktowej, procentowej lub opisowej.
- d) Metody dydaktyczne powinny być właściwie dobrane do realizacji i osiągania efektów uczenia się.
- e) Należy dobrze przemyśleć dobór metod weryfikacji określonych efektów we wszystkich zakresach: wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.
- f) Efekty uczenia się należy określić dla każdej formy zajęć w ramach przedmiotu i dla każdej z tych form należy wskazać odpowiednie metody weryfikacji podanych efektów.
- g) Zaleca się podawanie jak najbardziej współczesnej literatury. W przypadku studiów obcojęzycznych dopuszczalna jest jedynie literatura obcojęzyczna (powinna być łatwo dostępna dla studenta, na przykład w Bibliotece Uczelnianej, Bibliotece Wydziału – należy kierować się wytycznymi i kryteriami oceny zespołów audytujących Wydział).
- h) Nie należy podawać netografii jako jedynego źródła literatury.

- i) Zaleca się dostosowanie ilości wymaganej literatury do zakładanego nakładu pracy studenta związanej z danymi zajęciami. Należy dobrze przemyśleć, które pozycje literatury wskazać jako obowiązkowe, a jakie jako uzupełniające.
- j) W przypadku dużej ilości literatury rekomenduje się podanie rozdziałów/stron, z którymi student musi się zapoznać.
- k) Konieczna jest transparentność metod służących ostatecznej walidacji dla konkretnego efektu uczenia się.
- l) W sylabusach wszystkie rubryki powinny być wypełnione, również sformułowaniami „nie dotyczy”, „podobnie jak...” i tym podobne.
- m) Sylabusy zajęć prowadzonych w języku angielskim muszą być wypełnione w całości w wersji angielskiej.
- n) W przypadku planowanego wykorzystania technik i narzędzi edukacyjnych kształcenia na odległość należy właściwie zapisać to w sylabusie (mając na względzie liczbę godzin, liczbę punktów ECTS, właściwie dobrane metody dydaktyczne i metody weryfikacji efektów uczenia się osiągniętych w danym procesie kształcenia).

9. REKRUTACJA – rekomendacje

- a) Należy bardzo precyzyjnie opisać warunki rekrutacji oraz kompetencje wymagane od kandydata ubiegającego się o przyjęcie na studia, przewidując różne sytuacje, gdyż nie można zmieniać zasad rekrutacji podczas procesu rekrutacyjnego (na przykład wprowadzając inny przydział miejsc, nowe kryteria wyboru czy oceny kandydatów).
- b) W przypadku kandydatów spoza Polski – należy jasno zdefiniować kryteria rekrutacyjne, mając na względzie świadectwa maturalne z różnymi skalami ocen.
- c) Warunki rekrutacji muszą zapewniać bezstronność i równe szanse w podjęciu studiów.
- d) Zapis powinien być zgodny z wytycznymi i kryteriami oceny zespołów audytujących Wydział, jak na przykład Polskiej Komisji Akredytacyjnej

10. INFORMACJE O KOMPETENCJACH I DOŚWIADCZENIU NAUCZYCIELA AKADEMICKIEGO (załącznik do wniosku) – rekomendacje

- a) W „opisie kompetencji” należy podać m.in. uzyskane stopnie naukowe wraz z podaniem dyscypliny i roku uzyskania, a także inne formy dokształcania się (na przykład studia podyplomowe, kursy dokształcające), mające związek z wnioskowanym kierunkiem studiów.

- b) W punkcie „Informacje o dorobku dydaktycznym, naukowym lub artystycznym” należy podać zwięzły opis zawierający informacje m.in. o: prowadzonych zajęciach (nazwa przedmiotu, kierunek studiów), opiece nad pracami dyplomowymi, promotorstwie w przewodach doktorskich, kierowaniu grantami, udziale w znaczących gremiach naukowych i komitetach redakcyjnych czasopism w dyscyplinach związanych z kierunkiem studiów, działaniach popularyzatorskich na rzecz nauki, i tym podobne.
- c) „Wykaz publikacji – dorobku naukowego” (w dyscyplinach, do których przyporządkowany jest kierunek studiów) powinien zawierać pozycje z ostatnich pięciu lat. Można wykazać również pewne publikacje starsze, które mają kluczowe znaczenie dla kierunku studiów (na przykład podręczniki akademickie mające być użyte w procesie kształcenia).
- d) „Opis doświadczenia w zakresie programu studiów” powinien zawierać dodatkowe informacje dotyczące, na przykład: innych zajęć dydaktycznych (na i poza UMK), nie wymienionych wcześniej, zajęć terenowych, uczestnictwa w komisjach ds. programów studiów lub jakości kształcenia związanych z wnioskowanym kierunkiem lub pokrewnymi, przedmiotów o tematyce związanej z kierunkiem studiów prowadzonych w uczelniach zagranicznych, i tym podobne. Opis musi być dostosowany ściśle do profilu studiów (szczególnie w przypadku profilu praktycznego).